

**ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผลิตและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของข้าวโพดและ ยางพารา :
กรณีศึกษา ตำบลน้ำเกียน อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน**

**Factors Affecting Selection and Economic Returns of Corn and Rubber Production:
A Case Study of Nam Kian Community, Phu Phiang District, Nan Province**

นรเศรษฐ์ เขียวษา

Norazestz Keowsa

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50100

*Graudate Student in Master of Science (Sustainable Land Use and Natural Resource Management) Faculty of social Sciences Chiang
Mai University, Chiang Mai, Thailand 50100*

**Corresponding author, Email: norazestz@hotmail.com*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความแตกต่างของเงื่อนไขและปัจจัยในด้านที่ดิน ระบบนิเวศ และระบบเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเลือกปลูกข้าวโพดและยางพาราของเกษตรกรและเปรียบเทียบผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่เป็นต้นทุนรวมและรายได้สุทธิของเกษตรกรในระยะสั้น (1-3 ปี) ระยะกลาง (4-6 ปี) และระยะยาว (7-10 ปี) ของการผลิตข้าวโพดและยางพารา โดยทำการศึกษาจากเกษตรกรทั้งหมด 30 ราย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา 10 ราย เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด 10 รายและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดและยางพารา 10 ราย จากการศึกษาพบว่าปัจจัยในการเลือกผลิตยางพาราจะมีปัจจัยด้านความมั่นคงของที่ดิน ปัจจัยด้านความเหมาะสมของนิเวศในพื้นที่ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร และตลาดผลผลิตของผู้ปลูกยางพาราจะดีกว่าผู้ปลูกข้าวโพด นอกจากนั้นยังพบว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของข้าวโพดและยางพาราทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวมีความแตกต่างกัน โดยการปลูกข้าวโพดจะให้ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ในระยะสั้นและระยะกลางมากกว่าการปลูกยางพารา แต่ในระยะยาวนั้นการปลูกยางพาราจะให้ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่มากกว่าการปลูกข้าวโพด

คำสำคัญ: เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดและยางพารา

Abstract

The aims of this research was to study and analyze variation of conditions and factors in land-use , ecology and economy affecting selection and economic returns of corn and rubber production, and compare economic returns between total cost and net income of corn and rubber production in short-term (1-3 year) ,medium-term (4-6 year) and long-term (7-10 year). The research included 30 farmers which was divided to 3 groups. Group 1 was consisted of rubber farmers (10 farmers) whereas group 2 was corn farmers (10 farmers) and group 3 was consisted of corn and rubber farmers (10 farmers). The results showed that the factors affecting selection of rubber production exceeded corn production depending on the size and stability of the land, ecology in the area, economic status of farmers and product market. In addition, economic returns of corn and timber had difference in the short, medium and long term. The corn production had net returns per Rai (1 Rai equals to 3.95 Acres) in short-term and medium-term more than rubber production but in long-term rubber production had net returns per Rai more than corn production.

Keywords: rubber farmers, corn farmers, corn and rubber farmers

1. บทนำ

จากปัญหาพื้นที่เพาะปลูกที่มีอยู่อย่างจำกัด และการที่เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกพืชเกษตรเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนในระยะเวลานั้นๆ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้นทำให้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาอัตราการบุกรุกป่าเพื่อปลูกข้าวโพดเป็นจำนวนมากเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมายจากการที่ทรัพยากรเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งนโยบายของภาครัฐก็มุ่งใจให้เกษตรกรบุกรุกป่ามากขึ้นทั้งการประกันราคา การจำหน่ายผลผลิต แต่เนื่องจากดินเสื่อมโทรมแต่ปัจจัยการผลิตมีราคาเพิ่มขึ้น ปัจจุบันหลายพื้นที่ในจังหวัดน่านไม่สามารถเพาะปลูกได้แล้วเพราะดินถูกฝนชะล้างหน้าดินไปหมดจนเหลือแต่ชั้นหินส่วนที่พอปลูกได้ก็ต้องใส่ปุ๋ยเพิ่มเพราะสิ่งที่เขาได้จากป่าเริ่มหมดแล้วดังนั้นค่าใช้จ่ายก็เพิ่มขึ้นตามมา (เขมรัฐ เถลิงศรี และสิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน, 2555)

จากปัญหาดังกล่าวเกษตรกรจังหวัดน่านจึงได้หันมาปลูกพืชทดแทนที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากปัญหาการตลาดน้อยลง เช่น การปลูกยางพารา ชา กาแฟหม่อนไหม และการปลูกข้าวนาข้าวแบบขั้นบันได เป็นต้น ในปัจจุบันการผลิตข้าวโพดและยางพาราในตำบลน้ำเกีฮันนั้นมีการเพิ่มการผลิตและมีการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยต้นทุนในการเพาะปลูกข้าวโพดนั้นจะใช้ต้นทุนที่น้อยกว่าการปลูกยางพารา แต่ผลผลิตต่อต้นทุนของยางพารานั้นจะมีมากกว่าข้าวโพดเพราะการปลูกข้าวโพดนั้นจะเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวได้ครั้งเดียว แต่ยางพารานั้นจะมีการลงทุนที่มากในตอนแรกแต่สามารถกรีดยางและขายผลผลิตได้หลายครั้งทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่หันมาปลูกยางพารากันมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการเพาะปลูกยางพารานั้นจะใช้ต้นทุนและเวลาที่ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเพาะปลูกเนื่องจากเกษตรกรในตำบลน้ำ

เกี่ยวนั้นมีรายได้มีน้อยและมีต้นทุนที่ไม่เพียงพอในการที่จะเพาะปลูกยางพาราในจำนวนมากทำให้เกษตรกรต้องค่อยๆปลูกยางพาราร่วมกับข้าวโพด แต่เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรมีจำกัด จึงเกิดการบุกเบิกป่าเพื่อใช้ในการปลูกข้าวโพดเพิ่มขึ้นเพื่อนำเงินที่ได้ไปลงทุนในยางพารา ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรม อีกทั้งราคาผลผลิตที่ได้ก็มีราคาที่ต่ำ จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผลิตและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของข้าวโพดและยางพาราในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกเพาะปลูกพืชที่เหมาะสมกับปัจจัยที่มีอยู่และเป็นแนวทางในการเพิ่มรายได้โดยใช้ต้นทุนที่ดินและต้นทุนทางการเงินของเกษตรกรเท่าที่มี

2. วัตถุประสงค์

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์ความแตกต่างเงื่อนไขและปัจจัยในด้านที่ดิน ระบบนิเวศ ตลาดผลผลิต และระบบเศรษฐกิจที่มีผลต่อการที่เกษตรกรเลือกปลูกข้าวโพดและยางพารา

2.2 ศึกษาและเปรียบเทียบผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่เป็นต้นทุนรวมและรายได้ของเกษตรกรในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวของการผลิตข้าวโพดและยางพารา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

3.1.2 การหาภาพรวมของการปลูกข้าวโพดและยางพารา ในส่วนของพื้นที่การปลูกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกร และเกษตรกรและใช้แผนที่ภูมิประเทศประกอบเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปลูกข้าวโพดและยางพารา

3.1.3 สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลการปลูกข้าวโพดและยางพาราจากผู้เชี่ยวชาญในการเกษตรของชุมชน และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากข้อ 1 และข้อ 2 มาทำแบบสอบถาม

3.1.3 สอบถามเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดและปลูกยางพาราทั้งสิ้น 30 ราย แบ่งเป็น เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดอย่างเดียว 10 ราย เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดและยางพาราจำนวน 10 ราย และเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราย่อย 10 ราย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จะใช้กลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างในทั้ง 5 หมู่บ้าน ในตำบลน้ำเกีฮัน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ที่เป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดและปลูกยางพารา

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จะใช้แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกรในพื้นที่เกี่ยวกับ Timeline ของการปลูกข้าวโพดและยางพาราดังแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทั้งในเรื่องขนาดพื้นที่ วิธีการเพาะปลูก ต้นทุนและผลตอบแทน ราคาผลผลิต เพื่อหาภาพรวมของการทำเกษตรในชุมชน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยจะสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกร และเกษตรกรในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อการออกแบบแบบสอบถาม และจะใช้แบบสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนโดยการแบ่งเกษตรกรทั้ง 5 หมู่บ้าน ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราจำนวน 10 ราย เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด 10 ราย และเกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารา 10 ราย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

จะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติร้อยละ โดยจะวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 ราย โดยในส่วนของ การวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของการเลือกผลิตข้าวโพดและยางพารานั้นจะวิเคราะห์จากข้อมูลในด้านที่ดิน ระบบนิเวศ และระบบเศรษฐกิจที่มีผลต่อการที่เกษตรกรเลือกปลูกข้าวโพดและยางพารา ในส่วนของผลตอบแทนทางเศรษฐกิจนั้น ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยจะนำมาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ B/C Ratio และ

NPV ในการเปรียบเทียบผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวโพดและการปลูกยางพาราของเกษตรกร โดยการวิเคราะห์จากสูตร B/C Ratio หลังจากที่ได้ผลการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนแล้ว ผู้ศึกษาจะนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบระหว่างการปลูกยางพารา การเพาะปลูกข้าวโพด และการปลูกข้าวโพดร่วมกับยางพารานั้น มีปัจจัยและเงื่อนไขในการเลือกผลิตอะไรบ้าง และแต่ละประเภทนั้นมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างไร

4. ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

จากข้อมูลที่ได้ทางผู้ศึกษาจะแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกออกเป็น 3 ระดับ โดยจะแบ่งจากสัดส่วนร้อยละ ถ้าข้อมูลมีอัตราส่วนร้อยละมากจะมีผลต่อการเลือกปลูกมาก แบ่งได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผลิตข้าวโพดและยางพารา

พืชที่ปลูก	ขนาดและความมั่นคงของที่ดิน			ความเหมาะสมของนิเวศน์		ฐานะทางเศรษฐกิจ					ตลาดผลผลิต		
	การถือครอง	ขนาดพื้นที่	ความมั่นคงของที่ดิน	ความเหมาะสมของดิน	ที่ตั้ง	ฐานะของเกษตรกร	จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย	การใช้แรงงาน	เงินทุน	หนี้สิน	ช่องทางการตลาด	จำนวนผลผลิตต่อไร่	ระยะเวลาในการปลูก
ข้าวโพด	3	2	3	3	3	3	1	2	3	1	3	1	1
ยางพารา	1	3	1	1	1	1	2	1	1	3	1	3	2
ข้าวโพดและยางพารา	2	1	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3

*หมายเหตุ : 1 = มีผลต่อการเลือกปลูกมาก 2 = มีผลต่อการเลือกปลูกปานกลาง 3 = มีผลต่อการเลือกปลูกน้อย

4.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผลิต

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผลิตข้าวโพดและยางพาราของเกษตรกรตำบลน้ำเกีฮันทัน จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรเลือกผลิตข้าวโพด ยางพารา หรือข้าวโพดและยางพารายิ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยและเงื่อนไขดังต่อไปนี้

4.1.1 ขนาดและความมั่นคงของที่ดินกับการเลือกปลูก

ในด้านขนาดและความมั่นคงของที่ดิน จากการสอบถามเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพด ยางพารา และเกษตรกรที่ปลูกทั้ง 2 ชนิดในด้านการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินของเกษตรกร สิทธิที่ดินและเอกสารสิทธิที่ดิน ได้ผลการสอบถามดังนี้

ตารางที่ 2 การถือครองที่ดินของเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกร	การถือครองที่ดินของเกษตรกร (ร้อยละ)	
	ที่ดินของตนเอง	ที่ดินเช่า
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด	68.42	31.58
เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา	100	0
เกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารา	95.83	4.17

การถือครองที่ดินของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดมีที่ดินของตนเองร้อยละ 68.42 และเป็นที่ดินเช่าร้อยละ 31.58 เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราทั้งหมดจะปลูกยางพาราในที่ดินของตนเอง และเกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารายิ่งมีที่ดินของตนเองร้อยละ 95.83 เป็นที่ดินเช่าร้อยละ 4.17 การถือครองที่ดินของเกษตรกรจึงมีผลต่อการเลือกปลูกยางพารามาก

ตารางที่ 3 การใช้ที่ดิน

กลุ่มเกษตรกร	การใช้ที่ดินของเกษตรกร		
	พื้นที่เฉลี่ย (ไร่).(งาน)	เฉลี่ยแปลงละ (ไร่).(งาน)	
		1	2 3
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด	24.1	12	9.1 3
เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา	11	8.1	1.2 1.1
เกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารา	31.1	13	16 2.1

การใช้ที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินครัวเรือนละ 2 แปลง มีการใช้ที่ดินเฉลี่ย 24.1 ไร่ แบ่งเป็นแปลงที่ 1 มีพื้นที่เฉลี่ย 12 ไร่ แปลงที่ 2 มีพื้นที่เฉลี่ย 9.1 ไร่ และแปลงที่ 3 มีพื้นที่เฉลี่ย 3 ไร่ การใช้ที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีการใช้ที่ดินครัวเรือนละ 2 แปลง มีการใช้ที่ดินเฉลี่ย 11 ไร่ แบ่งเป็นแปลงที่ 1 มีพื้นที่เฉลี่ย 8.1 ไร่ แปลงที่ 2 มีพื้นที่เฉลี่ย 1.2 ไร่ และแปลงที่ 3 มีพื้นที่เฉลี่ย 1.1 ไร่ และการใช้ที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกพืชทั้ง 2 ชนิด ส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินครัวเรือนละ 3 แปลง มีการใช้ที่ดินเฉลี่ย 31.1 ไร่ โดยมีสัดส่วนพื้นที่ปลูกข้าวโพด 16.1 ไร่ และพื้นที่ยางพารา 15 ไร่ แบ่งเป็นแปลงที่ 1 มีพื้นที่เฉลี่ย 13 ไร่ แปลงที่ 2 มีพื้นที่เฉลี่ย 16 ไร่ และแปลงที่ 3 มีพื้นที่เฉลี่ย 2.1 ไร่ การใช้ที่ดินของเกษตรกรจึงไม่มีผลต่อการเลือกปลูก

ตารางที่ 4 สิทธิที่ดิน เอกสารสิทธิที่ดิน

กลุ่มเกษตรกร	เอกสารสิทธิที่ดิน (ร้อยละ)			
	โฉนดที่ดิน นส.3	ส.ป.ก 4-01 สทก.	ไม่มีเอกสารสิทธิ	เช่า
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด	5.26	15.79	47.36	31.58
เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา	58.82	17.65	23.53	0
เกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารา	50	16.67	12.5	4.17

ในด้านสิทธิที่ดินและเอกสารสิทธิที่ดิน จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดมีสิทธิที่ดินและเอกสารสิทธิที่ดินในการเพาะปลูก แบ่งเป็น โฉนดที่ดินและนส.3 ร้อยละ 5.26 ส.ป.ก 4-01 และสิทธิทำกิน (สทก.) ร้อยละ 15.79 ไม่มีเอกสารสิทธิร้อยละ 47.36 และที่เช่าร้อยละ 31.58 เกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีสิทธิที่ดินและเอกสารสิทธิที่ดินในการเพาะปลูกเป็นโฉนดที่ดินและนส.3 ร้อยละ 58.82 ส.ป.ก 4-01 และสิทธิทำกิน (สทก.) ร้อยละ 17.65 ไม่มีเอกสารสิทธิร้อยละ 23.53 และไม่มีการเช่าพื้นที่เพื่อปลูกยางพารา ในส่วนของเกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารามีโฉนดที่ดินและนส.3 ร้อยละ 50 ส.ป.ก 4-01 และสิทธิทำกิน (สทก.) ร้อยละ 16.67 ไม่มีเอกสารสิทธิร้อยละ 12.5 และเป็นพื้นที่เช่าร้อยละ 4.17 ซึ่งพื้นที่ทั้งหมดทั้งเป็นการเช่าเพื่อปลูกข้าวโพด สิทธิที่ดิน เอกสารสิทธิที่ดินจึงมีผลต่อการเลือกปลูกยางพารามาก

4.1.2 ความเหมาะสมของนิเวศในพื้นที่

ความเหมาะสมของนิเวศในพื้นที่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดและยางพารานั้นจะศึกษาจาก

ระยะทางจากบ้าน ลักษณะความเหมาะสมของดิน โดยการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เดินสำรวจแปลงของเกษตรกรเจ้าของที่ดิน และสอบถามผู้นำเกษตรกรในพื้นที่

ตารางที่ 5 ลักษณะความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูก

กลุ่มเกษตรกร	ลักษณะความเหมาะสมของดิน ในพื้นที่ปลูก		
	ดินร่วน	ดินปนทราย ดินเหนียว	ดินลูกรัง ดินปนหิน
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด	10.52	73.69	15.79
เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา	23.53	52.94	23.53
เกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารา	20.83	41.67	37.5

การเดินสำรวจแปลง และสอบถามผู้นำเกษตรกรจากข้อมูลลักษณะความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูก ผู้ศึกษาได้เดินสำรวจและสอบถามผู้นำเกษตรกรพบว่าลักษณะดินในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีลักษณะดินที่คล้ายกัน จากการหาลักษณะที่แตกต่างกัน ผู้ศึกษาจะแบ่งประเภทดินได้เป็น 3 ประเภทคือ ดินร่วน ลักษณะดินจะเป็นดินที่มีเนื้อละเอียด ระบายน้ำได้ดี เมื่อกำดินให้แน่นในฝ่ามือแล้วคลายมือออก ดินจะจับกันเป็นก้อน ไม่แตกออกจากกัน เป็นดินที่มีการระบายน้ำได้ดี = เหมาะสมมาก ดินปนทราย ดินเหนียว ดินปนทรายจะมีลักษณะดินเป็นดินที่มีการระบายน้ำดีจนถึงดีเกินไป อุ่มน้ำได้ไม่ดี ดินจะแห้งง่าย และมีธาตุอาหารอยู่น้อยกว่าดินชนิดอื่น ส่วนดินเหนียวนั้นจะอุ่มน้ำได้มาก และมีธาตุอาหารอยู่มาก แต่ก็มีข้อเสียที่การระบายน้ำไม่ดี = ปานกลาง ดินลูกรัง ดินปนหินลักษณะดินจะเป็นดินที่มีหน้าดินสีแดง มีหินปนอยู่มาก มีหน้าดินชั้นไม่อุ่มน้ำ = ไม่เหมาะสม ลักษณะความเหมาะสมของดินในพื้นที่และที่ตั้งของพื้นที่ปลูกมีผลต่อการเลือกปลูกยางพารามาก

4.1.3 ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ตารางที่ 6 ฐานะของเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกร	ฐานะทางเศรษฐกิจ (คน)		
	ดี	ปานกลาง	จน
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด	1	6	3
เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา	6	3	1
เกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารา	4	4	2

*ที่มา ข้อมูลจากแบบสอบถาม การสอบถามผู้นำชุมชน และข้อมูล จปฐ ปี 2556

*หมายเหตุ : การแบ่งฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์จากรายได้ครัวเรือน หนี้สิน โดยจะแบ่งได้ดังนี้

ฐานะดี = มีรายได้ครัวเรือนมากกว่า 200,000 บาทต่อปี ไม่มีหนี้สิน

ฐานะปานกลาง = มีรายได้ครัวเรือนมากกว่า 200,000 บาทต่อปี มีหนี้สินไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี

ฐานะจน = มีรายได้ครัวเรือนต่ำกว่า 100,000 บาทต่อปี มีหนี้สินมากกว่า 50,000 บาทต่อปี

ตารางที่ 7 ด้านเงินทุนในการผลิต

กลุ่มเกษตรกร	ที่มาของเงินทุน		รวม
	ในการผลิต (ร้อยละ)		
	เงินทุนส่วนตัว	เงินกู้	
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด	30	70	100
เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา	60	40	100
เกษตรกรผู้ที่ปลูกทั้ง ข้าวโพดและยางพารา	40	60	100

จากข้อมูลในตารางทำให้ทราบว่าฐานะของเกษตรกรและเงินทุนของเกษตรกรมีผลต่อการเลือกปลูกยางพารามาก

4.1.4 ตลาดผลผลิต

ในการเพาะปลูกพืชแต่ละชนิดจำเป็นต้องมีตลาดรองรับ โดยตลาดของยางพาราส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดอุตสาหกรรมเช่น ยางรถยนต์ ของใช้เครื่องใช้ต่างๆ ในส่วนของตลาดของข้าวโพดส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ในตำบลน้ำเกีฮันนั้นผลผลิตส่วนใหญ่จะถูกซื้อโดยพ่อค้าคนกลางจึงทำให้ราคาที่เกษตรกรขายได้นั้นต่ำกว่าราคาตลาด ผู้ศึกษาจึงต้องศึกษาเกี่ยวกับราคาผลผลิตทั้งข้าวโพดและยางพาราเพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษา

ช่องทางการตลาดของการผลิตข้าวโพดนั้นจากการสอบถามพบว่าเกษตรกรมีการขายให้แก่พ่อค้าคนกลางโดยจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อร้อยละ 50 และอีกร้อยละ 50 จะเป็นการขายให้กับสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. (สกต) ช่องทางการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกยางทั้งหมดจะขายผลผลิตให้กับ สหกรณ์ยาง โดย สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) และช่องทางการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารา จะแบ่งเป็นการขายผลผลิตข้าวโพดให้กับพ่อค้าคนกลางร้อยละ 80 และขายให้กับ (สกต) ร้อยละ 20 และผลผลิตยางทั้งหมดจะขายที่สหกรณ์ยางตำบลน้ำเกีฮัน จากการศึกษาพบว่า จำนวนผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในปี 2556 มีจำนวนผลผลิตเฉลี่ย 818.9 กิโลกรัมต่อไร่ จำนวนผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยางจำนวนผลผลิตเฉลี่ย 326.17 กิโลกรัมต่อไร่ และจำนวนผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพารา มีผลผลิตข้าวโพดเฉลี่ย 763.7 กิโลกรัมต่อไร่ และมีผลผลิตยางพาราเฉลี่ย 324.09 กิโลกรัมต่อไร่

ในปัจจุบันด้านตลาดผลผลิตช่องทางการตลาดของการผลิตยางพารามีผลต่อการเลือกปลูกมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการมีตลาดรองรับที่แน่นอนและมีความ

ต้องการซื้อที่สูงกว่าข้าวโพด แต่จำนวนผลผลิตต่อไร่ และระยะเวลาในการปลูกของยางพารานั้นจะมีผลต่อการเลือกปลูกน้อยกว่าข้าวโพดเนื่องจากการผลิตยางพาราจะมีผลผลิตต่อไร่ขึ้นอยู่กับกรีดและระยะเวลาในการผลิตที่ใช้ระยะเวลาที่นานกว่า

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาจึงได้ข้อสรุปว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผลิตของข้าวโพดและยางพาราของเกษตรกรตำบลน้ำเกีฮ้น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จะขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งหมด 4 ด้าน แบ่งเป็นปัจจัยในด้านที่ดิน ปัจจัยในด้านระบบนิเวศ ปัจจัยในด้านระบบเศรษฐกิจ และตลาดผลผลิต และการผลิตยางพาราจะมี

เงื่อนไขและปัจจัยในการผลิตที่มากกว่าการผลิตข้าวโพด

4.2 ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ จะดูจากต้นทุนการผลิต รายได้ ผลตอบแทนสุทธิ เพื่อจะนำค่าที่ได้มาเปรียบเทียบผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการปลูกข้าวโพด การปลูกยางพารา และการปลูกข้าวโพดและยางพาราของเกษตรกร เพื่อที่จะหาว่าการปลูกชนิดใดมีความคุ้มค่าในการผลิตมากที่สุด

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบการปลูกข้าวโพดและยางพารา และการปลูกพืชทั้งสองชนิด

พืชที่ปลูก	ปีที่ปลูก	ต้นทุนรวม ทั้งหมดต่อไร่	รายได้รวม ทั้งหมดต่อไร่	รายรับสุทธิ ทั้งหมด	รายรับสุทธิ รวมต่อปี
ข้าวโพด	ทุกปี	2,789	5,728	2,939	2,939
ยางพารา	ปีที่ 1- ปีที่ 6	9,812.83	-	-9,813	4,330
	ปีที่ 7- ปีที่ 10	4,915	58,030	53,115	
ยางพาราและข้าวโพด กรณีไม่ปลูกข้าวโพดรวม	ปีที่ 1- ปีที่ 6	14,117	18,221	4,104	3,229
	ปีที่ 7- ปีที่ 10	7,876	36,068	28,192	
ยางพาราและข้าวโพด กรณีปลูกข้าวโพดรวม	ปีที่ 1- ปีที่ 6	18,338	26,029	7,691	3,588
	ปีที่ 7- ปีที่ 10	7,876	36,068	28,192	

4.2.1 ผลตอบแทนสุทธิในระยะสั้น

ผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกรในระยะสั้น เริ่มปลูก - 3 ปีแรก ของการปลูกข้าวโพด 11,744 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีค่า -6,869 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพาราเท่ากับ 5,420 บาทต่อไร่

4.2.2 ผลตอบแทนสุทธิในระยะกลาง

โดยผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกรในระยะกลางคือ ในปี 4 – ปีที่ 6 ของการปลูกข้าวโพด มีผลตอบแทนสุทธิ 8,808 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีค่า -2,944 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพาราเท่ากับ 9,666 บาทต่อไร่

4.2.3 ผลตอบแทนสุทธิในระยะยาว

ผลตอบแทนระยะยาวคือในปีที่ 7 – ปีที่ 10 ของการปลูก พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดมีผลตอบแทนระยะยาวสุทธิ 11,744 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีค่า 53,115 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิระยะยาวของเกษตรกรผู้ปลูกทั้งข้าวโพดและยางพาราเท่ากับ 28,191 บาทต่อไร่

4.2.4 ระยะเวลาคืนทุน

ระยะเวลาคืนทุนคือระยะเวลาในการได้รับรายได้เท่ากับต้นทุนในการลงทุน โดยจะแบ่งระยะเวลาคืนทุนของการผลิตได้ดังนี้

ตารางที่ 9 ระยะเวลาคืนทุน

พืชที่ปลูก	ต้นทุนและผลตอบแทนรายปี	ระยะเวลาคืนทุน
ข้าวโพด	19,902 / 4086	4.87
ยางพารา	10,229.88 / 4,330	2.36
ข้าวโพดและยางพารา กรณีปลูกข้าวโพดในพื้นที่ปลูกยาง 3 ปีแรก	18,192.40 / 3,588	5.07

การปลูกข้าวโพด พบว่า ระยะคืนทุนของการปลูกข้าวโพดของเกษตรกรตำบลน้ำเกีฮ่นเท่ากับปีที่ 5 ของการปลูกข้าวโพด

การปลูกยางพารา พบว่า ระยะคืนทุนของการปลูกยางพาราของเกษตรกรตำบลน้ำเกีฮ่นเท่ากับ 3 ปี จะอยู่ในปีที่ 9 ของการปลูก (ปีที่ 3 ของการกรีดยาง)

การปลูกยางพารากับข้าวโพด ระยะเวลาคืนทุนของการปลูกข้าวโพดและยางพารา กรณีปลูกข้าวโพดในพื้นที่ปลูกยาง 3 ปีแรก พบว่า ระยะคืนทุนของการปลูกยางพาราและข้าวโพดร่วมกัน โดยปลูกข้าวโพดในพื้นที่ปลูกยาง 3 ปีแรก ของเกษตรกรตำบลน้ำเกีฮ่นเท่ากับ 6 ปี

4.2.5 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการปลูกข้าวโพด ยางพารา และการปลูกทั้งข้าวโพดและยางพาราในระยะเวลา 10 ปี โดยจะใช้การวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิจากการลงทุน (NPV) และต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูก (B/C) ข้าวโพด ยางพารา และเกษตรกรที่ปลูกทั้ง 2 ชนิด โดยกำหนดอัตราคิดลดในอัตราร้อยละ 8 เมื่อนำผลการวิเคราะห์จากตาราง มาเป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ในกรณีนี้ จะได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการปลูกข้าวโพด ยางพารา และการปลูกข้าวโพดและยางพารา

มูลค่า	การปลูกข้าวโพด	การปลูกยางพารา	การปลูกข้าวโพดและยางพารา
มูลค่าปัจจุบันของรายได้	40,862.36	27,769.27	37,415.12
มูลค่าปัจจุบันของรายจ่าย	19,902.00	10,229.88	18,192.40
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)	20,960.36	17,539.39	19,222.72
อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (B/C)	2.05	2.71	2.06

การปลูกข้าวโพด เมื่อนำผลที่ได้จากตารางรายได้ของการปลูกในบทที่ 5 จะได้ข้อมูลสำหรับการนำมาวิเคราะห์ในกรณีนี้ ดังตารางผลการวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิของการปลูกข้าวโพดอยู่ที่ 20,960.36 บาทต่อไร่ อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่ายเท่ากับ 2.05

การปลูกยางพารา เมื่อนำผลที่ได้จากตารางรายได้ของการปลูกยางพารา จะได้ข้อมูลสำหรับการนำมาวิเคราะห์ในกรณีนี้ ดังตารางผลการวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิของการปลูกยางพาราอยู่ที่ 17,539.39 บาทต่อไร่ อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่ายเท่ากับ 2.71

การปลูกข้าวโพดและยางพาราจากตารางการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของเกษตรกรพบว่า ผลการวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิของการปลูกข้าวโพดอยู่ที่ 19,222.72 บาทต่อไร่ อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่ายเท่ากับ 2.06

5. การอภิปรายผล

ปัจจัยและเงื่อนไขที่จะทำให้เกษตรกรเลือกที่จะผลิตข้าวโพดหรือยางพาราสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่ปลูกซึ่งเกษตรกรจะเลือกพืชให้มีความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ความต้องการของตลาด ทำให้เกษตรกรต้องหาวิธีการทำการเกษตรเพื่อให้เกิดกำไรสูงสุด เช่นการปลูกยางพาราแทนการปลูกข้าวหรือข้าวโพด (มณฑนา ทิพย์วาริรัมย์, 2545) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรนั้น นอกจากปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยภายนอก แล้วยังมีปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกปลูกพืชเศรษฐกิจภายในคือ ปัจจัยที่ตัวของเกษตรกรเองและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยภายในที่มีความสำคัญมากและมีผลต่อการเลือกปลูกพืชเศรษฐกิจ ประกอบไปด้วย ตลาดรองรับผลผลิต (market availability) กรรมสิทธิ์ความมั่นคงในการเป็นเจ้าของที่ดิน (security of land ownership) และความพร้อมด้านเงินทุนและเศรษฐกิจของครัวเรือน (capital availability and household's economic status) (กิตติพล เพิ่มพูน, 2556) นอกจากปัจจัยทางกายภาพพื้นที่ ปัจจัยที่ตัวของเกษตรกรเองแล้วผลตอบแทนที่ได้รับยังเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเลือกปลูก โดยในระยะสั้นการปลูกข้าวโพดจะให้ผลตอบแทนสุทธิที่มากกว่าการปลูกยางพารา แต่ในระยะยาวนั้นผลตอบแทนสุทธิของการปลูกยางพาราจะให้ผลตอบแทนที่มากกว่าการปลูกข้าวโพด ทำให้เห็นว่าเกษตรกรที่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินหรือเกษตรกรที่มีเงินทุนมากพอจะสามารถเลือกปลูกยางพาราได้ จากการศึกษาทำให้ทราบว่าสาเหตุที่การ

เลือกปลูกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่เดียวกันมีความแตกต่างกันนั้น ไม่ใช่ปัจจัยในด้านราคา หรือการส่งเสริมของภาครัฐเพียงปัจจัยเดียวแต่ยังมีปัจจัยต่างๆ ที่ได้ศึกษาข้างต้นร่วมด้วยและหากเกษตรกรเลือกผลิตตามปัจจัยที่มีของเกษตรกรและเลือกผลิตที่เหมาะสมกับต้นทุนที่ดินและต้นทุนทางการเงินของเกษตรกรเท่าที่มีแล้ว จะทำให้เกษตรกรมีประสิทธิภาพในการผลิตและทำให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

6. บทสรุป

การผลิตยางพารามีเงื่อนไขในด้านที่ดิน ด้านระบบนิเวศ และระบบเศรษฐกิจดีกว่าข้าวโพด โดยปัจจัยหลักในการเลือกผลิตคือปัจจัยในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและเงินทุน ปัจจัยรองลงมาคือปัจจัยด้านขนาดและความมั่นคงของที่ดิน ความเหมาะสมของนิเวศน์ และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกผลิตน้อยที่สุดคือปัจจัยด้านตลาดผลผลิตและช่องทางการตลาดและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของข้าวโพดและยางพาราทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวมีความแตกต่างกัน โดยในระยะสั้นและระยะกลางการปลูกข้าวโพดจะให้ผลตอบแทนที่มากกว่า แต่ในระยะยาวการผลิตยางพาราจะให้ผลตอบแทนที่มากกว่า

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.สิทธิณัฐประทุมพนิตินาสร คณะอาจารย์ บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้

8. เอกสารอ้างอิง

กิตติพล เพิ่มพูน สุรินทร์ อ้นพรม และวิพัทธ์ จินตนา. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกพืชอายุยาวร่วมกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ลาดชัน: กรณีศึกษาชุมชน บ้านทุ่งพ่อน ตำบลสวน

อำเภอปัว จังหวัดน่าน. ภาควิชาการจัดการป่าไม้
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เขมรรฐ์ เถลิงศรี และสิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน. (2556).

“ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กลไกสู่ความเหลื่อมล้ำใน
ระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาห่วงโซ่การผลิต
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ.เวียงสา จ.น่าน” คณะ
เศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มณฑนา ทิพย์วาริรมย์. (2545). “การใช้ที่ดินเพื่อ
การเกษตร และความเหมาะสมของที่ดินเพื่อการ
เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจกรณีศึกษาตำบลคลองยาง
อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย”. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.